

Natuur.Limburg

... natuur voor iedereen!

▲ Kleine vos. © Foto : Jeroen Mentens

▼ Dagpauwoog. © Foto : Jeroen Mentens

Beste Limburgers,

Daar is de zomer! Eindelijk. Neem nu de tijd om volop te genieten van de natuur. Want in dit seizoen is het vooral buiten te doen.

Maar ook binnen gebeurde er wat. De gouverneur ging op pensioen. Op haar afscheidsfeest zongen de politieke tenoren in koor het Limburgse volkslied. Dat was mooi. Over de nachtegalen in ons bronsgroen eikenhout. Over de leeuwerik in het korenveld. Over de glorie van beemd en bos. Ja, dat is ons vaderland. Zeker weten! Maar verder dan dat lijkt de politieke belangstelling voor onze natuur dezer dagen niet meer te reiken.

Nog meer binnenskamers werd er beslist over de nieuwe gouverneur. Onze gouverneur zeggen de Limburgers. Welkom thuis Steve! Want dat hoor je op straat, in de café's, bij de mensen: "Hij is terug waar hij thuis hoort. Bij ons in Limburg".

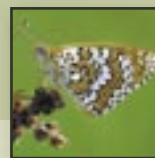
15 jaar geleden werkte Steve Stevaert ook al op de Provincie. De Limburgse natuur was toen zijn stokpaardje. Intussen zijn onze nachtegalen en leeuweriken zeldzame vogels geworden. Misschien heeft onze nieuwe gouverneur een tip om daar wat aan te doen. Ook benieuwd? Met wat geluk lees je er alles over in ons volgende nummer.

En nu naar buiten!

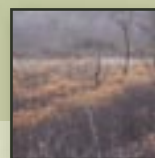
Peter Vanlommel
Directeur Natuurpunt Limburg

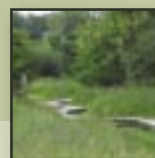
Vliegende schilderijtjes 4

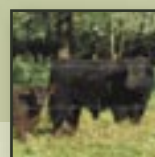
Vreemde vlinders 6

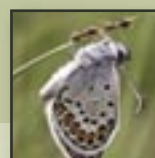
Natuurfotograaf 7

Verborgene schoonheid in de Mombeekvallei 8

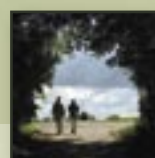
Gluren bij de burens 10

Operatie knapzak 12

Compost 14

Vergeet niet te genieten 16

▲ Koninginnepage

▲ Oranjetipje

◀ Citroentje. Foto's : © Jeroen Mentens

Vliegende schilderijtjes

Ieder voorjaar kijk ik hoopvol uit tot ik mijn eerste citroentje zie. Ik bedoel natuurlijk niet de gele zure vrucht van de "Citrus limon", want die kan ik in de winter ook in de winkelrekken gaan bewonderen, maar het heldergele vlindertje dat al in maart voorbode van de lente speelt.

Dag en nacht "gevlinder"

Dat vlinders insecten zijn, kan je al zien als je het diertje bekijkt : vleugels (twee paar zelfs), zes pootjes en een kop met allerlei rare aanhangsels ... De vleugeltjes zijn bedekt met enkele miljoenen kleine gekleurde schubjes in allerlei patronen, die elke soort hun kenmerkend kleurenpatroon geven. Meestal worden de "schubvleugeligen" ingedeeld in twee grote groepen : dagvlinders en nachtvlinders, hoewel deze indeling niet echt wetenschappelijk correct is, omdat er ook nachtvlinders zijn die overdag vliegen. Uiteindelijk zit het verschil hem in de antennes die bij dagvlinders altijd in een knopje eindigen. In de volksmond zijn de nachtvlinders beter gekend als "motten" en als dusdanig niet zo geliefd. Toch zijn ook hier een aantal bontgekleurde exemplaren zoals de Sint Jacobsvlinder die vaak in wegbermen op haar voedselplant Jacobskruid zit. In

juli en augustus vind je op deze plant soms de geelzwarte "zebrarupsen". Een andere opmerkelijke verschijning die we de laatste zomers meer en meer waarnemen is de kolibrievlinder. Eigenlijk een trekvlinder van Noord-Afrika en het Middellands zeegebied die in warme zomers naar onze streken afzakt en die zoals een kolibrie met zijn lange roltong, ter plaatse zwevend als een helikoptertje, snoept van allerlei bloemen in de tuin.

Het achtste wereldwonder

Reeds in de tweede eeuw voor Christus beschreef de Griek Antipater van Sidon de zeven klassieke wereldwonderen, waaronder de piramiden van Gizeh en de hangende tuinen van Babylon. Waarschijnlijk had deze lieve man nog nooit de ontwikkeling van een vlinder van nabij bekeken, want dit grenst bijna aan het ongelooflijke. Een vlindervrouwje legt afhankelijk van de soort

tussen de 20 en 1.500 eitjes, meestal op of bij een speciale plantensoort, de waardplant. Met een beetje geluk, komt uit dit eitje een rups, die als motto heeft : "Ik eet tot ik barst". Omdat het maatpakje van deze "maag met pootjes" regelmatig te klein wordt, vervellen ze een vijftal keren per seizoen. Als de rups volgroeid is, gebeurt het grootste wonder dat je je maar kan inbeelden : de verpopping. De rups spint een zijden "slaapzak" en stroopt de laatste rupshuid van zich af. Hierin verandert de rups geleidelijk in een volwassen vlinder, maar hoe dat precies gebeurt, weet men niet. Zeker is alleszins dat alle lichaamsdelen worden afgebroken tot een levende soep van cellen en dat deze zich herrangschikken tot een totaal ander dier : de vlinder!

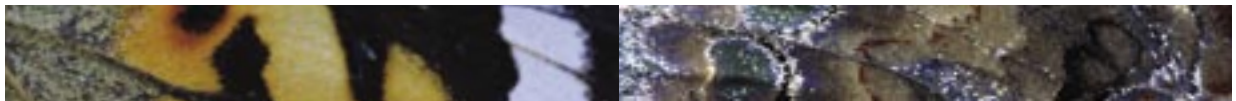
Over blauwtjes en zandogen...

Van de circa 60 soorten dagvlinders die in Vlaanderen voorkomen, zijn er slechts een twintigtal die momenteel niet in hun voortbestaan zijn bedreigd. Gelukkig staat hun kleurenpracht niet in verhouding met hun zeldzaamheid want er zijn een aantal bonte pareltjes bij. De meest tot

de verbeelding sprekende is misschien wel de Koninginnepage. Deze prachtig gekleurde grote page met gele, zwarte, blauwe en rode kleuren is geen algemeenheid, maar met wat geluk zie je hem wel eens in de tuin opduiken. Als je vaak in de natuur gaat wandelen, ga dan eens op zoek naar Wilde Peen, de favoriete waardplant voor de rupsen. In weides en hooilanden met veel grassen zie je vaak ook bruinachtige vlindertjes met ronkende namen zoals Koevinkje, Hooibeestje of Oranje zandoogje. Als er dan ook nog wat Pinksterbloemen in de graslanden staan, dan fladdert vaak een wit vlindertje, waarvan het mannetje oranje vleugelpunten heeft, van bloem tot bloem : het Oranjetipje.

...en witjes en vossen

Je moet echter niet direct de natuur in om vlinders te bekijken. Vaak volstaat het om een aantal planten in de tuin te hebben, die als een magneet voor vlinders werken en het hoeven niet alleen brandnetels en distels te zijn, al kan zo'n ruig hoekje enorm aantrekkelijk zijn voor soorten als Distelvlinder, Atalanta, Kleine vos of Dagpauwoog. Maar stel dat je iets meer tijd steekt in de verzorging van je tuin, dan kan je dezelfde soorten ook aantrekken door nectarplanten zoals Buddleja of "vlinderstruik", de absolute topper onder de "vlinderlokplanten", maar ook bijvoorbeeld op Verbena of Yzerhard, is het vliegverkeer bijna niet te tellen. ●

Ghis Palmans. Foto : © Ise Ideler

Veldparelmoervlinder. Foto : © Jeroen Mentens

Vreemde vlinders

De Gouden Vlinder

Neen, dit is geen nieuwe soort. Maar een prijs die de Vlinderstichting – een Nederlandse vereniging die zich inzet voor het behoud en herstel van dagen nachtvlinders en libellen – jaarlijks toekent aan mensen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de vlinders. Dit jaar is het de eerste keer dat een Vlaming deze eer te beurt komt. Met enige fierheid mogen we zeggen dat het onze eigen Ghis Palmans is. Deze "natuurpunter" maakt al jaren bezoekers warm voor de natuur in het algemeen en vlinders in het bijzonder in het grensoverschrijdende natuureservaat Hageven/Plateaux in Neerpelt. Vooral zijn verdiensten voor het Gentiaanblauwtje zijn onze Nederlandse collega's niet ontgaan. Proficiat Ghis, je mag terecht trots zijn op deze prestigieuze prijs!

Veldparelmoervlinder

In de Afdeling Zutendaal zijn ze dan weer bijzonder trots op 'hun' Veldparelmoervlinder. En terecht, want deze zeldzame vlinder doet het dankzij de inzet van de plaatselijke vrijwilligers weer wat beter. Je vindt de Veldparelmoervlinder nog maar in 2 gebieden in Vlaanderen. Op enkele bermen tussen Balen en Lommel en op het militair domein van Zutendaal. De Veldparelmoervlinder stelt dan ook zeer hoge eisen aan zijn leefomgeving. Enkel droge, schrale en kruidenrijke

graslanden zijn goed genoeg voor ze. En daar zijn er helaas niet meer zoveel van over. Daarom wil de afdeling Zutendaal het bestaan en het verborgen leven van deze mooie vlinder onder de aandacht brengen. Ze zoeken uit waar deze vlinder nog voorkomt en proberen het leven voor deze vlinder aangenamer te maken door middel van kleine ingrepen in het landschap. En het mag gezegd! Deze inspanningen werpen vruchten af. De Veldparelmoervlinder waagt zich nu ook buiten het militair domein. En gehoopt wordt dat hij binnenkort zijn weg vindt tot aan Albertkanaal waar hij zich in de bermen zeker in zijn nopjes zal voelen. Via het Albertkanaal kan hij tevens zijn leefgebied makkelijker uitbreiden. En met een beetje geluk is deze bijzondere vlinder over een paar jaar geen zeldzame verschijning meer.

Dit project kwam tot stand met de steun van de provincie Limburg en het Bijen- en Insectencentrum De Lieteberg en .

Ben je gebeten door de insecten of vlindermicrobe? Dan moet je beslist eens een bezoekje brengen aan de Lieteberg, Zuurboekstraat 16, Zutendaal (info : Raymond Lambie 089/62 94 53 of 0476/63 29 41). Je kan er terecht van 1 mei t.e.m. 1 oktober op dinsdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00u tot 18.00u. ●

De mooie foto's in Natuur.Limburg hebben we te danken aan de vele natuurfotografen van onze vereniging. In deze rubriek vertellen ze het verhaal achter een foto die zij op de een of andere manier bijzonder vinden.

Marcel Bex (°1943)

Ongeveer een maand geleden mocht ik op stap met de bekende natuurfotograaf Misjel Decler. Hij maakt ook regelmatig foto's voor Natuurpunt en werkt momenteel aan een fotoboek over de natuur in Limburg. Omdat ik in het Maasland de mooiste plekjes ken, werd ik uitgenodigd om hem een dagje te vergezellen. Voor mij was het een unieke ervaring om deze bekwame en gedreven natuurfotograaf aan het werk te zien.

Bij valavond bezochten we de vallei van de Ziepbek waar op dat moment een zee van gabel in bloei stond.

De zon was achter de dennen aan de overzijde verdwenen maar gaf nog een warme gloed aan de gabel. Het is een erg nat gebied. En het was een warme dag geweest waardoor er zich nevelslierten begonnen te vormen. Op dat ogenblik ervaar je de schoonheid van de natuur en de rust die ze uitstraalt. Ik werd er zelf rustig, stil en zelfs wat weemoedig van. Ik heb geprobeerd om deze bijzondere natuurbeleving op foto vast te leggen.

Technisch :

Digitale reflexcamera Nikon D70 met een 200 mm zoomlens.

Verborgene schoonheid in de Mombeekvallei

Mooie dingen liggen vaak vlak onder onze neus zonder dat we ze opmerken. Op een boogscheut van Hasselt, op de grens tussen Sint-Lambrechts-Herk en Alken, verbergt de vallei van de Mombeek haar heerlijke rust voor de buitenwereld. Het is een lang smal natuurgebiedje met vele mooie verhalen. Ik ontmoet er René Neutelaers en Alida Vanholst van de kern Herk en Mombeek. Allebei zijn ze even enthousiast over dit fijne stukje natuur met een geur van vervlogen tijden.

René is een echte beemdman. Hij is geboren en getogen in de beemden van deze vallei en kent er alle hoekjes en kantjes. We zijn nog maar net vertrokken of hij neemt ons al vast bij de schouder *“Ssst, daar onder dat hoopje takken en bladeren is een fazant aan het broeden”*. We sluipen op onze tenen verder en dalen af langs een verharde holle weg. *“Vroeger noemde men dit de kwade steeg. Het was een echt modderpad. Buiten die twee boerderijen langs het pad wilde niemand hier wonen.”* vertelt René. *“Tegenwoordig staan de mensen te trappelen om hier op deze rustige plaats een huis te bouwen.”* Aan de Mombeek aangekomen haalt René met zichtbaar genoeg herinneringen op aan zijn

jeugd. *“Vroeger stond het water van de Mombeek veel hoger. We zaten op de oever met onze benen in het heldere water of lagen met onze buik op de overhangende wortels van een boom en keken naar de vissen. Er zwommen hier toen nog 17 verschillende soorten vis. Over de bodem kropen rivierkreeftjes. Helaas is de beek uitgediept zodat het water sneller kon afgevoerd worden. Heel wat planten en vissen zijn toen verdwenen. Kunstmeststoffen, pesticiden en de afvoer van rioolwater deden de rest. Eind jaren 60 was de beek biologisch dood.”* *“Toch is er beterschap”,* zegt Alida bemoedigend. *“Even stroomopwaarts is een waterzuiveringsinstallatie gebouwd. De waterkwaliteit gaat er sindsdien weer op vooruit.”* René voegt er al lachend aan toe dat hij in zijn jeugd eigenlijk een van de eerste vervuilers was. *“In het weekend kwamen wij ons in de – toen nog – zuivere beek wassen”*.

Even verderop verdwijnt Alida plots tussen de hoog opgeschoten netels om er al springenderwijze bovenuit te piepen. *“Deze veenlaag werkt als een natuurlijke trampoline”,* demonstreert ze. *“Omdat het gebied vroeger gedurende lange periodes onder water stond, kregen planten en bladeren niet de tijd om helemaal weg te rotten. Die plantenresten hebben zich hier eeuwenlang opgestapeld en*

vormen nu deze veenlaag. De natuur heeft hier honderden jaren aan gewerkt, dus moeten we er erg voorzichtig mee omspringen.”

Via een fotogeniek kronkelend knuppelpad bereiken we het mooiste stukje van het gebied. OK, het ziet er nog wat verruigd uit met veel netels. Maar toch geeft dit plekje je het idee dat de tijd hier is blijven stil staan. Een eenvoudig houten brugje over de beek, een van wilgentakken gevlochten hutje, de zwoele geur van de bloeiende meidoorn en het heldere lied van de tuinfluiter in een wilgenstruweel doen me wegdromen naar vervlogen tijden.

“Er is veel gebeurd sinds we ons in 1987 over dit gebied zijn gaan ontfermen”, vertellen René en Alida. *“We hebben houtkanten aangeplant met lijsterbes, sleedoorn en meidoorn. In het hart van de vallei hebben we 3 broekbosjes aangelegd. En plaatselijk zijn er netelvelden geplagd. In het voorjaar word je verrast door bloemtrosjes van het groot hoefblad, knolsteenbreek, sleutel-, dotter- en pinksterbloemen. In de zomer domineert de statig bloeiende moerasspirea.”*

“Het is hier trouwens niet alleen goed voor planten en dieren. Ook voor mensen is het er fijn vertoeven. Knuppelpaden en bruggetjes over de beek zorgen ervoor dat dit anders moeilijk begaanbare gebied

▲ *Deze Limousin koeien grazen aan de rand van het gebied.*

René Neutelaers en Alida Vanholst nabij de Mombeek. ▶

toegankelijk is voor het publiek. En er zijn drie bewegwijzerde wandelingen aangelegd waardoor al heel wat mensen dit mooie stukje natuur ontdekten.”

“Iemand vertelde ons na een wandeling dat hij al de halve wereld had rondgereisd maar dat hij niet wist dat het in zijn eigen achtertuin zo mooi kon zijn.” ●

Dit gebied wordt dubbelgoed onderhouden. Zowel de **afdeling Alken** als de **kern Herk en Mombeek** bekommeren zich erover. Wil jij ook deze verborgen vallei ontdekken, trek dan op **zondag 18 september** je stoutste stapschoenen aan. Om **14 uur** wachten René en Alida je op aan de parking langs de elektriciteitscabine aan het kruispunt Sasput / Muntelbeekstraat in Sint-Lambrechts-Herk. **Hoe geraak je er?** Neem aan de grote ring in Hasselt de afslag richting Sint-Truiden. Na de rotonde eerste stoplichten naar links (richting Wimmertingen). De parking ligt aan de linkerkant. Vanaf deze plek vertrekken ook de 3 bewegwijzerde wandelingen door de Mombeekvallei. **Meer info : Alida Vanholst : 011/31 24 21.**

We gingen

Gluren bij de buren

Wie durft het aan om 175 boeren en natuurbeschermers samen in een paar bussen te zetten en er een hele dag mee op stap te gaan? De drie Limburgse Regionale Landschappen testen het samen met de Boerenbond uit. Op 10 juni reden 5 bussen door verschillende Limburgse regio's en bezochten elk een ander natuurgebied en een ander landbouwbedrijf.

Hoewel het water nog diep is tussen de twee groepen, was er veel enthousiasme voor de dag. "Zo'n initiatieven moeten er meer zijn, hier is echt nood aan", was zowat de meest gehoorde opmerking. Dat het hoog tijd was om de twee groepen samen te brengen, daar was iedereen het over eens. Het doel van de dag was het wederzijdse begrip tussen landbouwers en de natuur- en landschapsbeschermers stimuleren. En luisteren naar elkaar doet geen pijn of berokkent geen schade. Integendeel!

Zoek de riek

Eén groep werd verwelkomt in het melkveebedrijf van Johan Hillen in Helchteren. Door de bril van

de boer zagen we hoe Johan en zijn vrouw moesten investeren in hoogtechnologische machines om economisch rendabel te blijven. Computersystemen berekenen aangepaste krachtvoerders voor elke koe en het melken gaat automatisch. Maar we leerden ook hoe de strenge reglementen rond o.a. bemesting het de boer er niet gemakkelijk op maken om zijn koeien buiten te laten grazen. 'Willekeurig gedropte vlaaien' geven meer nitraten dan gecontroleerde mestverspreiding door de boer. Op weg naar de bus moesten we nog het machinepark bezichtigen "mijn kapitaal" vertelde Johan trots. "Een riek...? Die moet je hier niet meer zoeken, alles gebeurt machinaal!"

Op bezoek in Overbroek

Nabij Sint-Truiden, in het hartje van Haspengouw, temidden van de akkers en de boomgaarden ligt het natuurgebied 'Overbroek'. Daniële Kevers vertelt er ons over de manier waarop de plaatselijke vrijwilligers van Natuurpunt dit gebied beheren. Zo zijn de natte graslanden ingericht zoals ze door landbouwers 100 jaar

▲ Het melkveebedrijf van Johan Hillen te Helchteren. Foto : © Bart Paesen

geleden werden beheerd. Hooi van zo'n veld zit vol met kruiden en ruikt heel anders dan een moderne bemeste 'vette' wei. Dat wilden we wel eens proeven en zo gingen er heel wat grassprietten tussen de tanden mee in de bus.

Van praten over elkaar naar praten met elkaar

Boeren en 'groene jongens en meisjes'... het lijken onverengbare groepen in deze tijden. Toch is het conflict vrij recent. Honderd jaar geleden bestond er geen natuurbeweging, de boeren zelf zorgden voor de natuur. Er werd kleinschalig gewerkt, zonder veel machines, kunstmest of prikkeldraad. Kleine landschapselementen zoals houtkanten, hagen en poelen waren nuttig als brand- en geriefhout, als veekering, als drinkplaats... De minder vruchtbare en moeilijk bewerkbare gronden werden enkel gehooïd en de bemesting kwam gewoon van het vee.

Toen de productiemethoden veranderden, konden de boeren het land anders bewerken. Een boerenbedrijf wordt immers economisch beheerd : elk perceel moet een zo hoog mogelijke opbrengst hebben van zoveel mogelijk kwaliteitsproducten. Hierdoor viel de zorg van landbouwers voor het traditionele landschap grotendeels weg.

De natuurbeweging nam (een deel van) dit werk over en gaf er een eigen invulling aan, niet gericht op economische opbrengst maar op behoud van diverse soorten. Natuur- en

▲ Het natuurgebied Overbroek te Gelinden/Sint-Truiden. Foto : © RLH

landschapsbeheerders gaan uit van een 'ecosysteemvisie' waarin dier- en plantensoorten afhankelijk zijn van elkaar. Wanneer één soort wegvalt, heeft dat gevolgen voor heel wat andere soorten en uiteindelijk ook voor de mens. Zo kwamen de boeren en de natuurbeschermers, niet gewild maar onvermijdelijk, tegenover elkaar te staan.

Met deze dag van 'gluren bij elkaar' hebben we een klein stapje gezet op een nog lange maar hoopvolle weg. ●

Kerntaak van een **Regionaal Landschap** is landschapszorg, natuurbehoud, natuurgerichte recreatie én het promoten van de streekeigenheid van het landschap.

In Limburg zijn er 3 Regionale Landschappen actief.

◀ Het Heideblauwtje, een typische maar zeldzame vlinder van de Hoge Kempen, is de ambassadeur van de 'Operatie Knapzak'. Op deze foto is de vlinder net uit zijn pop gekropen en nog aan het drogen. De mieren die hem gezelschap houden, hebben hem – in ruil voor voedingsstoffen – beschermd toen hij nog pop was. Foto : © Maarten Jacobs.

Operatie knapzak

Limburgs natuurtoerisme in de praktijk

Toerisme is in heel wat landen een belangrijke bron van inkomsten. Dat is goed, zou je denken. Maar teveel recreanten op één plaats betekent ook een grote bedreiging voor de natuur of cultuur op die plekken. Denken we maar aan de verlichte skipistes in de Alpenlanden of de appartementenwal tegen onze Vlaamse stranden. Opletten dus.

Uiteraard willen de initiatiefnemers van het Nationaal Park zoveel mogelijk mensen laten genieten van de natuur op de Hoge Kempen. Daar verkopen we "rust" en "schoonheid" als toeristisch product. Maar dat kan je niet aanbieden in megaverpakkingen. Dat geeft wat spanningen met toeristische organisaties. Maar natuurtoerisme kan niet zonder kwaliteit. **BEZOEK GROEN LIMBURG** moet meer zijn dan een slogan. Als de natuur in Limburg niet boeiender is dan het stadspark van Leuven, houden we de recreanten en toeristen voor de gek.

Gelukkig zijn steeds meer toeristische ondernemers zich bewust van hun verantwoordelijkheid. Met die mensen smeden we sterke banden. Wij steunen hen om "duurzaam" te ondernemen. Dat betekent bvb. dat het aanbod van hotels en campings kan toenemen met de tijd. Maar tegelijk moet ook de natuur er beter van worden. Conclusie : van duurzaam toeristisch ondernemen worden bedrijven, toeristen én natuur beter.

"Mooi gezegd", hoor ik je al denken. Maar hoe breng je zo iets in de praktijk ? Wel, op dit moment loopt de "operatie knapzak". De campings en hotels rond het Nationaal Park verkopen hun cliënten een kastanjehouten wandelstok. Aan deze stok is een theedoek geknoopt

▲ Rust en schoonheid in het Nationaal Park Hoge Kempen. Foto : © RLKM

met wandel- en fietskaarten in. De volledige opbrengst gaat naar de natuur. Met het geld betalen we aannemers om bepaalde plekken op de heide kort te maaien. Zo behoeden we het heideblauwtje – een zeldzaam heidevlindertje – van uitsterven.

In ieder geval is de weg naar 'Duurzaam Toerisme' in de Hoge Kempen nog lang. Maar de richting voor ondernemers, bezoekers en beheerders is duidelijk : in het spoor van de natuur! ●

Johan Van Den Bosch
PROJECTBUREAU NATIONAAL PARK HOGE KEMPEN
Winterslagstraat 87, 3600 Genk
tel. 089/322 810 – fax 089/322 819 – info@rlkm.be
www.nationaalparkhogekempen.be

Compost!

De natuur kent geen afval. De afgevalen bladeren in de bossen worden door allerlei organismen omgezet tot een waardevolle humuslaag die levensnoodzakelijk is voor alles wat in het bos groeit en bloeit. Ook tuin"afval" bestaat eigenlijk niet. Sterker nog dit "afval" vormt de basis van het leven in je tuin. Door tuin- en keukenafval te composteren worden je planten voorzien van het nodige voedsel. Goede compost is donker, kruimelachtig, ruikt naar bosgrond en heeft heel wat goede eigenschappen. Het verrijkt de bodem met organisch materiaal, waardoor kunstmest overbodig wordt. Door zijn luchtige structuur zorgt compost ervoor dat voedingsstoffen en water langer vastgehouden worden. Dit is vooral belangrijk op zandbodems. Op leem- en kleibodems zorgt compost er dan weer voor dat de grond lichter wordt gemaakt.

EEN VAT OF EEN BAK?

Je hoeft helemaal geen grote tuin te hebben om te composteren. Voor een kleine tuin (kleiner dan 200m²) kan je een compostvat plaatsen, die je via je gemeentebestuur kan aankopen. In een grotere tuin werk je beter met minstens 2 compostbakken. Deze kan je aankopen, maar

je kan ze ook zelf maken door bvb. 4 houten paletten op hun zij tegen elkaar te plaatsen. Zorg er wel voor dat de bak minstens 1m³ groot is, anders kan de temperatuur vanbinnen niet hoog genoeg oplopen.

Zowel voor de moestuin als voor de siertuin is compost een prima bodemverbeteraar.

HOE WERKT DAT NU?

Door je tuin- en keukenafval op een welbepaalde manier op elkaar te leggen, breng je een natuurlijk proces op gang waarbij allerlei beestjes, bacteriën en schimmels je 'afval' omvormen tot compost.

- **Alle tijdstippen** in het jaar (behalve putje winter) zijn geschikt om te starten met composteren.
- Composteren doe je best op een plekje met onverharde ondergrond dat **gemakkelijk bereikbaar** is.
- Een **compostvat** heeft enkele uren zon nodig per dag en plaats je best **op betonnen stoepdallen**. Laat wat ruimte tussen de dallen zodat overtollig

De tuin van Trees is vrij te bezichtigen bij Regionale Milieuzorg, Grote Baan 176 te Houthalen-Helchteren.

- ◀ **Clematis.** De compostmakers : een compostvat voor kleine tuinen en een compostbak als het wat meer mag zijn.
- ▶
- ◀ **Rode biet.**

- vocht weg kan en bodemorganismen vlot hun weg naar het vat kunnen vinden.
- Compostbakken** verkiezen een beschaduwde plek met een **droge ondergrond**.
- Start met een 10 cm **dikke laag lichtig materiaal**: bvb. houtsnippers, fijne takjes, houterige stengels van vaste planten, ...
- Werk vervolgens verder in **laagjes**. Let er op dat je regelmatig afwisseling hebt van groen materiaal (vb. gras, keukenafval) en bruin materiaal (vb. stro, houtsnippers, afgevalen bladeren...).
- Zorg voor een **goede luchtcirculatie**. In een compostvat doe je dit door regelmatig met een (beluchtungs)stok gaten in de hoop te maken die dienst doen als schouwen. Een compostbak moet je minstens **1 keer per jaar 'omzetten'**. Je breekt de composthoop af en bouwt een nieuwe hoop. Het materiaal dat eerst aan de buitenkant zat, breng je nu naar het midden..
- Na **6 tot 9 maanden** is de compost klaar.

In de zomer heb je vaak een overaanbod van groene materialen zoals grasmaaisel. In het najaar en het voorjaar heb je dan weer veel bruine materialen zoals resten van vaste plantjes en takjes. Wanneer je deze bruine materialen voorlopig stockeert in een wachthoop, kan je ze in de zomer mengen met het grasmaaisel.

PROBLEMEN EN MISVERSTANDEN

- **Oei het stinkt?** Goede compost stinkt niet. Stank is er enkel bij rotting (vb. gekookt voedsel) of wanneer er te weinig zuurstof is (vb. wanneer je een dikke laag grasmaaisel op elkaar hebt gestapeld). Regelmatig omzetten of beluchten en goed mengen van bruine en groene materialen is de boodschap om van alle geurtjes verlost te zijn.

- **Fruitvliegjes** kunnen vervelend zijn. Ze komen voor wanneer er grote hoeveelheden fruitresten met onvoldoende bruin materiaal bovenaan in het vat komen. Je kan ze vermijden door fruitresten af te dekken met bruin materiaal.
- **Mieren** komen voornamelijk voor in verteerde compost, bij verstoring zoeken ze een ander nest. ●

Wat kan je composteren :

- Aardappelschillen en groenteresten
- Schillen van citrusvruchten en ander fruit (wel klein maken)
- Theebladeren en zakjes
- Koffiedik met (papier)filter
- Eierschalen (gekneusd)
- Verwelkte snijbloemen en kamerplanten
- Versnipperd hout
- Haagscheersel, grasmaaisel, bladeren
- Onkruid, resten uit de groenten- en siertuin
- Beperkt :
 - Doppen van noten
 - Keukenrolpapier, vel krantenpapier
 - Mest van kleine huisdieren (planteneters)
 - Zaagmeel en schaafkrullen

Wat mag zeker 'niet' op de composthoop :

- Timmerhout en grof ongesnipperd snoeihout
- Gekookt voedsel
- Beenderen en dierlijk afval
- Aarde en zand
- Saus, vet en olie
- Kattenbakvulling en uitwerpselen van katten en honden
- Visgraten en mosselschelpen
- Stof uit de stofzuiger
- As van de open haard

▲ Vrijhern. Foto : © Ilse Ideler

ZATERDAG 2 JULI

Bocholt
Nachtzwaluw- en houtsnippentocht
20.30 tot 23.00 u
Parking Smeethof Bocholt, einde Weerterweg
Afdeling Bocholt :
Jos Gorssen – 0477/97 10 13
Stevige wandelschoenen, lange broek en mouwen, evt. anti-muggenstick

Kinrooi
Natuurwandeling
10.00 tot 12.00 u
Infobord in de Vijverbroekstraat, Kessenich
Afdeling Kinrooi :
Werner Verheyen – 089/73 31 83

ZONDAG 3 JULI

Beringen
Daguitstap
VM : bezoek aan Vlaams mijnmuseum in Beringen
NM : wandeling in de Vallei van de Zwarte Beek
09.00 u kerk Kortessem
Afdeling Kortessem :
Kris Castro – 0473/89 56 02
Graag vooraf even verwittigen als je meegaat

Bree
Wandeling in De Luysen
14.00 tot 16.30 u
De Luysen, Mariahofstraat Bree-Beek
Afdeling Bree :
Jos Gorssen – 089/46 67 88

Runkelen
Mirakelwandeling naar de Ossenweg
14.00 tot 16.00 u
Kerk van Runkelen – St. Truiden
Afdeling Aulenteer : Diederik de Leersnyder – 011/69 16 22

Lommel
Wandeling in de vloeiveiden
13.45 u
Wateringhuis, Lommel-Kolonie
Afdeling Noord-Limburg :
Luc Winters – 011/64 58 42

Vallei van de Zwarte Beek
Schaapscheerfeest
13.00 - 18.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

WOENSDAG 6 JULI

Zutendaal
Insecten determinatie in het veld
De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16, Zutendaal
19.00 tot 22.00 u
Afdeling Zutendaal :
Raymond Lambie – 089/62 94 53 of 0476/63 29 41

ZONDAG 10 JULI

Borgloon
Barbecuewandeling
14.00 tot 16.00 u
Zaal Leeuwerik te Gors op leeuw
Afdeling Borgloon – 012/74 29 29
Na de wandeling barbecue, vooraf inschrijven

Bree
Libellenwandeling
14.00 tot 16.30 u
Parking De Luysen, Mariahofstraat
Bree-Beek
Afdeling Bree :
Patrick Hermans – 089/86 43 73

Vallei van de Zwarte Beek
Vlinders op de heide
14.00 u VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZATERDAG 16 JULI

Vallei van de Zwarte Beek
Avondwandeling : Nachtzwaluw
20.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZONDAG 17 JULI

Vallei van de Zwarte Beek
Kruidenwandeling
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

DONDERDAG 21 JULI

Vallei van de Zwarte Beek
Natuur-3-daagse
Van 21 tot 23 juli
Afdeling Hechtel-Eksel : inschrijven op 011/73 12 79

ZONDAG 24 JULI

Achel - Buitenheide
Vlinderwandeling
09.00 tot 11.45 u
parking "Klima" Achel
Afdeling Hamont-Achel :
Roger Dalemans – 011/64 79 29

Bocholt
Vlinderwandeling
14.00 tot 16.30 u
Parking Smeethof Bocholt, einde Weerterweg
Afdeling Bocholt :
Arnold Goossens – 089/46 39 88
Verrekijker, vlindergids

Leopoldsburg
Vlinders in de Natte Driehoek
14.00 tot 17.00 u
Taverne 'De Wijzerplaat' Hoekstraat
Heppen – Leopoldsburg
Afdeling Leopoldsburg : 011/39 11 69

Vallei van de Zwarte Beek
Over sporen lopen – op zoek naar diersporen in bos en heide
14.00 u

Vergeet niet te genieten...

VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZONDAG 31 JULI

Vallei van de Zwarte Beek
Over platbuiken en waterjuffers, speurtocht naar libellen
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

MAANDAG 1 AUGUSTUS

Lommel-Eksel
Op zoek naar de nachtzwaluw
20.30 u
Parking Pijnven nabij bosmuseum, Kieffhoekstraat (weg van Eksel naar Kerkhoven)
Afdeling Noord-Limburg :
Albert Geuens – 011/73 27 44

DONDERDAG 4 AUGUSTUS

Zutendaal
Insecten determinatie in het veld
De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16, Zutendaal
19.00 tot 22.00 u
Afdeling Zutendaal :
Raymond Lambie – 089/62 94 53 of 0476/63 29 41

ZATERDAG 6 AUGUSTUS

Kinrooi
Natuurwandeling
10.00 tot 12.00 u
infobord in de Vijverbroekstraat, Kessenich
Afdeling Kinrooi :
Werner Verheyen – 089/73 31 83

ZONDAG 7 AUGUSTUS

Bree
Wandeling St. Maartensheide
14.00 tot 16.30 u
Parking De Luysen, Mariahofstraat

Bree-Beek
Afdeling Bree :
Jaak Lipkens – 089/47 10 12

Lommel
Wandeling in de vloeiveiden
13.45 u
Wateringhuis, Lommel-Kolonie
Afdeling Noord-Limburg :
Luc Winters – 011/64 58 42

Vallei van de Zwarte Beek
Limburg van boven bekeken, Terrilwandeling
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZONDAG 14 AUGUSTUS

Borgloon
Fietstocht
14.00 tot 17.00 u
Speelhof, Borgloon
Afdeling Borgloon : 012/74 29 29

Hoeseelt
Wandelen in het Wijngaardbos
8.00 tot 10.30 u
Kluis van Vrijhern, Kluisstraat 1, Hoeseelt
Afdeling Z.O. Limburg :
Peter Roosen – 012/26 12 95

Lommel
Uitstap naar de Heuvelse Heide
14.00 u
Wateringhuis, Lommel-Kolonie
Afdeling Noord-Limburg :
Luc Winters – 011/64 58 42

Vallei van de Zwarte Beek
Paarse-heide wandeling
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

VRIJDAG 19 AUGUSTUS

Bocholt
Vleermuizenjacht
20.00 tot 22.30u
Parking Smeethof Bocholt, einde

Weerterweg
Afdeling Bocholt :
Arnold Goossens – 089/46 39 88
Zaklamp, lange broek en mouwen, evt. anti-muggenstick

Eksel
Glimwormtocht
20.30 u
Parking autokeuring, Eksel (langs baan Hasselt-Eindhoven)
Afdeling Noord-Limburg :
Albert Geuens – 011/73 27 44

ZONDAG 21 AUGUSTUS

Leopoldsburg - Gerheserheide
Heidewandeling over de Gerheserheide
09.00 tot 12.00 u
Zwembad "de Merel" Op 't zand 35
Heppen – Leopoldsburg
Afdeling Leopoldsburg : 011/39 11 69

Lommel
Uitstap naar De Blekerheide en De Riebos
14.00 u
Einde van 'In de putten' (straat links ten noorden van het kanaal op de weg van Lommel naar Luyksgestel)
Afdeling Noord-Limburg : Luc Winters – 011/64 58 42

Kleine Weerschijnvlinder.
Foto : © Chris Onkelinkx

Mechelse Heide
De "Mechelse heide" in bloei
14.00 tot 17.00 u
Zaal Salamander, Maasmechelen
Afdeling Maasland-Zuid :
Jan Maes – 089/76 16 86

Verdronken land van Saefingen
Fietsuitstap (65 km)
07.30 tot 19.00 u
Stadsplein "fontein" Bree
Afdeling Bree :
Jannie Neyens – 089/47 25 94
Geef vooraf een seintje indien je niet beschikt over een fietsendrager.
Meenemen : fiets, knapzak, verrekijker en degelijk schoeisel.

Vallei van de Zwarte Beek
Over mieren, wespen en bijen - Hoe insecten samenleven of juist niet
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

VRIJDAG 26 AUGUSTUS

Munsterbilzen
Nacht van de Vleermuis
19.30 tot 23.00 u
parking speeltuin aan de
Waterstraat, Munsterbilzen.
Afdeling Z.O. Limburg :
Jan Vandegoor – 089/49 22 56

Zutendaal
Avontuurlijke vleermuizen wandeling voor kinderen en volwassenen
19.00 tot 22.30 u
Bijen- en insectencentrum De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16, Zutendaal
Afdeling Zutendaal :
Martine Nijs – 089/24 55 18
Vleermuizen verassing voor de kinderen die een zelf een vleermuis geknutseld hebben.
Vleermuizen drankje voor de volwassenen

ZATERDAG 27 AUGUSTUS

Diepenbeek
Nacht van de Vleermuis

20.30 tot 22.30 u
Ontmoetingscentrum Lutselus,
Pastorijstraat, Diepenbeek
Afdeling Diepenbeek :
André Witvrouw – 011/324382
Zaklamp kan van pas komen

Vallei van de Zwarte Beek
Nacht van de Vleermuis
20.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Afdeling Beringen : 0478/54 21 60

ZONDAG 28 AUGUSTUS

Diepenbeek - De Maten
Heidewandeling
14.00 tot 16.00 u
Havenlaan aan Sluis van Diepenbeek over Albertkanaal
Afdeling Diepenbeek :
David Berx – 089/24 77 02

Leenderheide (NL)
Wandeling door de bloeiende Leenderheide
09.00 tot 11.45 u
ingang van trappistenabdij "de Achelse Kluis", Achel
Afdeling Hamont-Achel :
Roger Dalemans – 011/64 79 29

Overpelt
Zomerwandeling in Het Plat
14.00 u
Schapenstal aan het einde van de Palisstraat
Afdeling Noord-Limburg :
Luc Winters – 011/64 58 42

Meeuwen
Heidewandeling,
Herinneringswandeling Pol Vandewal
9.00 tot 12.00 u
Kruispunt Gestel/Kolisbergen
Afdeling Meeuwen-Gruitrode/Peer :
Michel Broeckmans – 011/79 39 64
Stevige schoenen of laarzen voorzien

Riemst-Tiendeberg
Zomerwandeling
13.30 u
kerkplein Grote- Spouwen
Afdeling Spouwen :

Joseph Pauwen – 089/41 80 20

Vallei van de Zwarte Beek
Wandelen naar de Zwarte Beek
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZATERDAG 3 SEPTEMBER

Kinrooi
Natuurwandeling
10.00 tot 12.00 u
infobord in de Vijverbroekstraat, Kessenich
Afdeling Kinrooi :
Werner Verheyen – 089/73 31 83

ZONDAG 4 SEPTEMBER

Bree
Wandeling De Luysen
14.00 tot 16.30 u
parking De Luysen, Mariahofstraat
Bree-Beek
Afdeling Bree : Mathieu Schouteden
– 089/86 78 70

Lommel
Wandeling in de vloeiveiden
13.45 u
Wateringhuis, Lommel-Kolonie
Afdeling Noord-Limburg :
Luc Winters – 011/64 58 42

Peer
Natuurwandeling Mullemerbenden
09.00 tot 12.00 u
Gebouw Esmaralda Peer,
Kringloopwinkel Steenweg
Afdeling Meeuwen-Gruitrode/Peer :
Robert Van Dingenen – 011/63 55 94
Stevige schoenen of laarzen voorzien

Riemst
Wandeling op de Tiendeberg
14.00 tot 17.00 u
Parking bij de brug van Kanne
onderaan de slingerweg
Afdeling Z.O. Limburg :
Gabriël Erens – 0473/97 48 50

Vergeet niet te genieten...

Vallei van de Zwarte Beek
Bomenwandeling
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

Wijer
Landschapswandeling
14.00 tot 16.00 u
Kerk van Wijer
Afdeling Aulenteer : Pascal De
Leersnijder – 011/68 79 81
Stevig schoeisel

WOENSDAG 7 SEPTEMBER

Zutendaal
Insecten in tuinen
De Lieteberg, Zuurbroekstraat 16,
Zutendaal
19.00 tot 22.00 u
Afdeling Zutendaal :
Raymond Lambie – 089/62 94 53 of
0476/63 29 41

VRIJDAG 9 SEPTEMBER

Kinrooi
Vleermuizenwandeling
20.30 tot 23.00 u
parking Woutershof,
Grootbroekstraat 46, Kinrooi-
Molenbeersel
Afdeling Bree :
Bart Mulkens – 089/47 26 84

ZONDAG 11 SEPTEMBER

Bocholt
Nazomerwandeling
14.00 tot 16.30 u
Parking Smeethof Bocholt, einde
Weerterweg
Afdeling Bocholt :
Arnold Goossens – 089/46 39 88
Verrekijker

Borgloon
Natuur- en cultuurwandeling
14.00 tot 16.30 u
Speelhof, Borgloon
Afdeling Borgloon : 012/74 29 29

Mechelse Heide
Wandeling door de Mechelse Heide
13.00 u
kerk Kortessem
Afdeling Kortessem :
Kris Castro – 0473/89 56 02

Vallei van de Zwarte Beek
Op stap met de terreinploeg
– wandeling met accent op
natuurbeheer
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91 of
Afdeling Beringen : 0478 / 54 21 60

Vallei van de Zwarte Beek
Libellenwandeling
14.00 u
Parking Begijnenvijvers –
Begijnenstraat – Hechtel
Afdeling Hechtel-Eksel : 011/73 12 79

ZONDAG 18 SEPTEMBER

Maaswinkel
Natuurwandeling met vogelvrijlating
13.50 u Parking gemeentehuis
Maasmechelen
14.00 u Infobord Z.W.-vaart
Afdeling Maasland-Zuid :
Bertie Vanderlee – 089/76 47 51

Mombeekvallei
Grote wandeling
14.00 tot 17.00 u
Steenberg 58, St. Lambrechts Herk
René Neuteleers – 011/31 52 58

Vijvers te Zonhoven
Gezinswandeling
13.30 u
Kerk Niel-bij-As
Afdeling As :
Andre Vincken – 089/65 78 71

Vallei van de Zwarte Beek
Dwalen door de 'Bocht van Laren'
14.00 u
De Theepot – Ashoekstraat,
Lummen
Afdeling Lummen : 013/52 30 46

Vallei van de Zwarte Beek
Natuurspeurdertjes in actie
– Kabouters en paddestoelen
14.00 u
VBC 'De Watersnip' – Grauwe
Steenstraat 7/2, Koersel
Info : 011/45 01 91

ZONDAG 25 SEPTEMBER

Munsterbilzen
Wandeling in het Munsterbos
14.00 tot 17.00 u
parking speeltuin aan de
Waterstraat, Munsterbilzen
Afdeling Z.O. Limburg :
Jaak Aerden – 089/49 10 97

St.-Jansvlinder. Foto : © Marcel Bex

Blauwtje. Foto : © Marcel Bex

Colofon

Dit tijdschrift wordt gratis verspreid op 5.000 exemplaren aan de leden van Natuurpunt in Limburg.

Volgende uitgave :
September 2005

Verantwoordelijke uitgever :
Erik van Esch
Koningin Astridlaan 65
3500 Hasselt

Redactie : (NIEUW ADRES & TEL!)
Natuurpunt Limburg
Koningin Astridlaan 65
3500 Hasselt
tel : 011/24 60 20
email : info@natuurpuntlimburg.be

Grafische vormgeving :
Joël Neelen, Genk

Druk :
Drukkerij Paesen, Opglabbeek
Gedrukt op 100% ongebleekt en gerecycleerd papier

Lid worden van Natuurpunt :
Indien je € 20 overschrijft op het rekeningnummer 230-0044233-21 word je automatisch lid van Natuurpunt. Het lidmaatschap is geldig voor het hele gezin.

Website :
www.natuurpuntlimburg.be

Coverfoto :
Links : Veldparelmoervlinder
© Jeroen Mentens
Rechts : © NPL

